Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Bedae expositionum super Matthaeum libri IIII - Cod. Aug. perg. 237

Beda <Venerabilis>

[S.l.], [9./10. Jh.]

Liber tertius

urn:nbn:de:bsz:31-14247

Visual Library

tarum uocibus conprobarent. Ac si aperte diceretur. Ille in sancta ecclesia doctus praedicator est. qui et noua scit proferre de suauitate regni. et uetusta dicere. de terrore supplicii.

EXPLICIT LIBER SECUNDUS. INCIPIT TERTIUS.

ET FACTUM EST CUM CONSUMMASSET IHS PARABOLAS ISTAS. usque unde huic sapientia haec et uirtutes. Differt inter sinagogam quae congregatio. et ecclesiam quae conuocatio interpretatur. quod pecora et animata quaeque congregari possunt. Conuocari autem nisi ratione utentia non possunt. Ideoque rectius nouae gratiae populum quasi rationabilem adunitate fidei conuocatam ecclesiam nominare placuit ecclesiasticis uiris. quam sinagoga quasi inrationabilium congregatione. s

Nonne hic est fabri filius. usque et scandalizabantur in eo. Error iudaeorum salus est gentium nequaquam sine certi mysterii causa. Christus incarne apparens fabri filius appellari uoluit. Veraciter faber est. pater eius qui omnia quae in caelo et in terra sunt fabricauit ex nihilo. et qui adhuc cottidie uasa irae in uasa misericordiae fabricat. Ihs dixit eis. Non est propheta sine honore nisi in patria sua. Non solum ipse propheta et alii prophetarum caput. sed helias hieremias. et ceteri quique minores in propriis quam in exteris ciuitatibus habebantur. quia propemodum naturale est. ciues ciuibus inuidere. sic iudei non presentia operum sed fragilitatem considerabant naturae. Et non fecit ibi uirtutes multas propter incredulitatem illorum. Nolebat enim illis miracula diuinitatis suae clarescere (·clarescere) ne quo magis cernerent diuinitatis potentiam (·ostendere·) eo magis dispectam (t uirtute) ueritate dampnabiles fierent. In illo tempore. Audiuit herodes tethrarcha. usque ideo uirtutes operantur in eo.

Herodes bene sentiens de resurrectione mortuorum omnimodo pueris suis praedicabat. quod sancti in maiori uirtute resurgent. qui iohannem ideo uirtutes facere dicit quia a morte resurrexisset. et propriore animum gentium ad fide aliengena ostendit. quam iudaeorum. : quia iohannem nulla signa facientem resurgere putauit. Iudei uero christum non resurgere. sed sublatum a discipulis crediderunt. :

inhoc qđ iohanne nulla signa faciente resurgere demorte putauit.
Iudaei uo xpm n resurgere sedsublatu adiscipulis credere maluert.
H erodes eni tenuit ioh. &c&. Vetus historia narrat. philippum
maioris herodis filiu subquo xpc fugit inegyptu. arethe regis
filia accepisse uxore. sed ecortis simulationib, int socerū & gene
rū nec n & int frs tulisse aristha dephilippo filia sua dedisse eā
herodi qsi inmco phippi adaugmtu iniuriae. sed herodes aiohanne
increpatus eo qđ uiuentis fris vxore acceperit magis amans uxore
qua pcepta di uolebat iohanne occidere. sedtimens populu abeo
baptizatu argumtu inuenit iuramti. ut cogitatu scelus pficer&.
sic insequentib, manifestat. D ie aū natalis herodis saltau filia he
rodiadis. usq, & pp eos q pariť recūbebant iussit dari. Duo namq,
mortaliū leguntur celebrasse natale suū. sed utq, illud fedau sangui
ne. & monent nos magis timere mortis die. qua natiuitatis celebrare (debere)
luxuriando. Nonpotest excusari herodis homicidiu pp iuramtu. qua
adhoc iurauerit. ut futurę occasioni machinas ppararet. Timebat
eni herodiadis ne inlicitę nuptię soluerent pp qđ pmonebat filia
caput ei postulasse. vt lingua haber& inpotestate. qua sciebat uelle
phibere incestu. nequaqua eni herodes. phuiusmodi pditione con
tristatus ē. sedmos ē historicoru ita res narrasse. sicte apsentib,
facta fuisse videbant. simulabat eni tristitia infacie. cū laetitia
haber& inmente. M isit quoq, & decollau ioh incarcere. usq, &
attulit matri … sue. Decollatio iohannis sig iudeos. xpm
…phetarū q caput ē. … psidi tradidisse. Minutus ē iohannes
capite. exaltatus ē xpc incruce. quia xpm oportebat crescere. iohan
ne aū minui. E t accedentes discpli. usq, uenerunt & nuntiauer ihu
I sti uo q sepelier & nuntiauer. illos significare uident. q lege sibi car

naltē extincta · adgratiā transier̄ salvatoris · quia sepultum iohannis
abolitione sigꝰficat legis · Quod cū audiss& ihs secessit · usq; inlocū
desertū seorsū · Non timore mortis · sed parcendo inimicis · ne homicidiū
homicidio iungerent · Aliī truncato capite iohannis · id ē p̄dito apud
iudæos oraculo pphetiæ xp̄c secessit indesertū ecclā quæ ante uirū
n̄ habuit · Et cū audissent turbæ secutę s̄ eū pedestres deciuitatibus ·
Proprio eū labore secutę s̄ turbæ gentiū depristinis errorib; adfidem
xp̄i c̄uersæ · Et exiens uidit turbā multā · usq; & curauit languidos eoꝝ ·
Ut plena fides statī p̄miū c̄sequeret̄ · Egressus ergo ihs · sig̃ qd turbæ
uoluntatē habuer̄ eundi · n̄ uires p̄ueniendi · & ideo egredit̄ ut misereat̄ ·
Vespere aū facto accesser̄ adeū discipli dicentes · usq; emant sibi escas ·
In illa uespera quando uertis sol appropinquante fine sc̄li occubuit · sig̃
qd iudæi murmurabant iudæi extra gentes · qd magis apti eent quærere
sibi escas ineuenticulis hereticorū quā diuino q̄; uti pastione librorū ·
Ihs aū dix̄ eis · Non habent necesse ire · date illis uos manducare · Ad
fractionē eos panis p̄uocat · ut illis se n̄ habere testantib; exhibitio
signi manifestior fier& · simul & insinuans n̄ra corda p̄ eos pascen
da quorū s̄ exeplis adamanda cęlestia suscitata · Si quē mou&
qd iohannes dic̄ · dn̄m t̄ptare philippū unde escę possint turbis
dari · & c&eri euangelistæ narrauer̄ discip̄tos dixisse dn̄o · dimitte
turbas · ɪɾt · Quib; ille sc̄dm matheū respondit · Non habent necesse
ire · Intellegit̄ p᷑ hęc uerba dn̄m inspexisse & philippo dixisse ·
qd ioh̄ cōmemorat · deinde qd iohannes a philippo · hoc marcus
a discipulis responsū ee cōmemorat · uolens intellegi hoc ex ore cęte
rorū respondisse philippū · Responder̄ ei · Non habem' hic n̄ si
quinq; panes & duos pisces · Per · v · panes · v · s̄ libri legis moysi
designati · p̄ duos pisces p̄phetia & psalmodiæ · Hanc triplicem

distinctionem instrumenti ueteris edocemur. dicente scriptura quia
oportet impleri omnia quae scripta sunt in lege moysi et psalmis de me.
Qui ait eis. Adferte illos mihi huc. Audi marcion. audi manichee. Iubet
ut illa sanctificet atque multiplicet. in quem sperant oculi omnium quoque omne
animal implet benedictione. escam omnibus tribuens. Et cum iussisset
Super foenum turbam discumbere super fenum. Discumbere est flores et uoluptates huius
istius saeculi et inlecebras carnis mentis despectu calcare. Siue secundum aliam
euangelistam. super terram quinquagenos et centenos. Quia per penitentiam quin
quagenarii ad perfectionem centenarii ascenditur. Diuersi discubitus di
uersi sunt ecclesiarum conuentus. Acceptis quinque panibus et duobus piscibus. Accepit
in manus quia opere omnia ipse compleuit. Aspiciens in caelum. quia inde
nobis auxilium sperare docuit. Benedixit ac fregit. qui quicquid ha
berent sensus legis et prophetae ostendit. Et dedit discipulis panes. usque et
saturati sunt. Quia uidelicet sacramenta ueteris testamenti sua distributione
dominus primum praedicatoribus euangelii patefecit. Deinde illi omnium gentium
turbis spiritalis alimoniae refectionem praebuerunt. Et tulerunt reliquias
xii. cophinos plenos fragmentorum. Xii. cophini xii. apostoli sunt. qui in se
sacramenta collegerunt. quia quae rudis intellegi nequeunt perfectis in
quirenda sunt. Manducantium autem fuit numerus .v. uirorum. exceptis mu
lieribus et paruulis. Nec dum ista multitudo ad septenarium peruenit nu
merum. quae iiii. comedunt. V. siquidem signum eos quoque in seculari adhuc
habitu positi exterioribus bene nouerunt uti. IIII. septem panibus satiati subli
mes sunt spiritali intus gratiae eruditi. Mulieres et paruuli. sexus fragilis
et aetas minor quoque numero adhuc indigni sunt. Et statim iussit discipulos suos.
usque donec dimitteret turbas. Quare discipulos dimiserit et abierit so
lus in monte oraturus. Ioh manifestat cum dicit eum fugere ne eum regem
facerent. Ubi docemur ut in bonis quae facimus humani fauoris retributionem

uitemus · Marcus dt · qđ dns coegerit discip̄los suos trans fretum
adbethsaidā p̄cedere · quę ē ingalilea ciuitas andreę & petri ·
Quid ē qđ lucas dt · quia ihs secessit inlocū desertū · q̇ ē bethsaida · r̄t ·
Potest intellegi ni fallor eū n̄ dic̄ · quae ē · bethsaida · sedqui est
qđ ipsā intellegi n̄ uoluerit ciuitatē seddesertū locū · adconfinia
ei' ptinentē · Et dimissa turba ascendit inmontē solus orare · Do
cens nos aterrenis pgredere · & aduerticē curę sublimioris ascendere ·
Vespere aū facto · usq; erat aū illis contrarius uentus · Labor hic aduer
santis istaus scti · & flatus spirituū inmundoꝝ exprimit̄ aduersus
eū · qui adcęlestis patrię litus puenire conat̄ · Quarta aū uigi
lia noctis uenit adeos ambulans sup mare · Ultima uigilia ostendit ·
qđ his diuina pietas p̄bet auxiliū q̇ inpssuris fragilitatē humana
& pusillanimitatē suarū uirīū cfidenant · At uidentes eū · usq; quia
fantasma ē · O marcion & manichee · si dns n̄ ē natus exuirgine ·
sed infantasmate uisus quomodo n̄c apli timent ne fantasmata uideant ·
Et p̄ timore clamauerunt · Confusus clamor & incerta uox magni timoris
indiciū ē · sed iuxta psalmistā · ppe ē dns omnib; inuocantib; eū inueritate ·
Habete fiduciā nolite timere ego sū · Quod primū uersabat̄ incausa
hoc curat dicens · Habete fiducia · Et qđ sequit̄ · Ego sū · nec subiungit
q̇d sit qđ fec̄ · ut exnota uoce eū intellegerent · siue in eū ipsū ēē
repeterent · quē locutū admoysen nouerant · Haec dices filiis israhel ·
Qui est · misit me aduos · Respondens aū petrus dix̄ · usq; & cæt uen
Inomnib; nāq; locis ardentissimę fidei petrus inuenit̄ · & eodē ardo
re fidei hic quasi manifeste dic̄ · Tu p̄cipe & subito solidant̄ aquę ·
ac sic fiet corpus leue · qđ p̄se ipsū ē graue · Et descendens petrus
denauicula · ut ueniret ad ihm̄ · Qui dicunt n̄ ueram carnē xpi ambulare
sup aquas · dicant · Quomodo petrus ambulauerit · quē uerū hominē n̄ negabunt ·

Videns uero uentū ualidū · usq; saluū me fac · Relinquit paululū · ut fi
des augeat · & intellegat se n̄ facilitate postulationis · sed potentia
dn̄i c̄seruatū · Et continuo extendens manū · usq; modice fidei quare
dubitasti · Quē alibi negantē respex · hic ei manū porrex ne in
p̄fundū mergeretur · Si petrus quē superius ardentissimā fidem
habere dixim · talit̄ rep̄hendit · quid nob dicendū ē · qui huius
modice fidei nec minimā habem portiunculā · Mystice u̇o petrus
eccłam sig · ad celestē patriā tendentē · & hui sc̄li fluctus recto fidei
uestigio · & bonorū operū studio calcantē · Quod aū a tenore fidei
paululū reflectit · & in tempestate tritus fluctib; mergi coepit ·
Infirmiores in eccła quos turbo temptationū t̄rit exprimit · q̄s ne fundit
mergant · diuina p̄tectionis dextera extrahit · Et cū ascendiss&
in nauiculā · cessauit uentus · In q̄dcuq; enī cor de d̄s p gratiā sui amoris
uenerit · mox uniuersa mundi uitiorūq; & sp̄uū malignor̄ p̄lia con
pressa quiescunt · Et cū transfretassent uener̄ in terrā genesar · Terra
dr̄ genesar · eo qd sit iuxta stagnū genesareth · Quē admodū tibe
riadis dr̄ a p̄xima ciuitate · quę cenereth uocabat̄ · sed ab herode
tetrarcha restaurata · in honorē tiberii caesaris tiberias appellata ē ·
Interp̄tat̄ ergo genesar ortus principiū · tc̄ enī nob plena restribuet̄
tranquillitas · quando nob p x̄p̄m paradisi restituitur hereditas ·
Et cū cognouissent eū uiri loci illius · usq; & quicūq; tetiger̄ salui facti s̄ ·
In facto hoc firma gentiū fides designat̄ · q̄ p̄sentiū salute n̄ contenti
parentū uariis errorib; deceptos inuitant ut ad uerū medicū currant ·
Fimbria minimū mandatū intellege · qd transgredi n̄ lic& · t ad sūpti
one carnis p quā uenim ad uerbū dī · Nam d̄s dix · Honora patrē
tuū & matrē · & q̄ maledixerit patri t matri · & rl · Honor̄ inuitę
necessariis ministrandis · & maledictio inde trahendis insinuatur ·

Hanc legē scribę & pharisei subuertentes docuer̄ pessimos filios
dicere parentibus · Mun' qd ex me ē tibi pderit. ut illi timentes
accipere . qd dō uider̄ mancipatū magis eligerent inopē ducere
uitā · quā de consecratis comedere · H ypocritę bene de uob pro
ph&auit esaias dicens · Non qd bon' ē & sermo de malitia eo℞ pro
ph&atus · sed quia bene cuenīebat morib, eorū · Labijs enī eū
honorabant . ubi dicebant · Magist̄ scim' quia uerax es . ir̄ . Sed
cor eo℞ longe fuit abeo · ubi uoluissent eū capere insermone . testan
te luca qui ait . quando dicebant · Lic& censū dare cesari . an non ·
N on qd intrat in os coinquinat hominē . sed cōmunicat qd procedit ex ore ·
C ibi q̄ in lege phibiti s̄ . & quib, gentes utunt̄ . iudei com
munes nominant . & comedentē coinquinare putant . sed saluator
omā munda eē ostendit . quę cū munda pcipiunt̄ cscientia ·
S i hęc ita se habent . quomodo potest stare qd paulus ait · Non
potestis calicē dnī bibere & calicē demonio℞ · Sciendū igit̄
qd ipsi cibi . & creatura ipse quidem mundi s̄ . sed idolo℞ ac demonio℞
inuocatio fac ea inmunda · S cis quia pharisei audito hoc uerbo
scandalizati s̄ · Scis quia in isto sermone omīs supstitio obserua
tionū iudaicarū destruit̄ . q̄ in sumendis abominandisq, cibis reli
gionē suā sitā arbitrant̄ · O mīs plantatio quā n̄ plantauit
pat mīs cęlestis eradicabit̄ · Si ita ē . qd ē · qd paulus ait . Ego plan
taui . ir̄ · Sed soluit̄ questio in eo . qd dt̄ . ds aū incrementū dedit ·
P lantat ds & nemo potest eradicare illā plantationē · nisi illa
tribuerit adsensū · unde in esaia dr̄ · Ego uos plantaui uineā ·
quomodo cuersi estis in amaritudinē uitis alienæ · S inite illos
usq, ambo in fouea cadunt · Phariseos pcipit dimittendos arbitrio
suo . sic apls dt · Hereticū hominē p' unā & secundā cotentione deuita ·

Merito etiā cęcoꝝ duces dicunt̄ · qui n̄ solū sibi ne in laqueū incidant
ꝓspiciunt · sed sibi etiā obsequentes · ad p̄cipitiū mortis secū trahunt ·
Adhuc et uos sine intellectu estis · Corripiunt̄ ap̄li a dn̄o · Quod in re
manifesta mystica quer̄ intellegentia · Quę aū ꝓcedunt de ore ·
de corde exeunt · et r̄l · Ergo anime principale n̄ iuxta platonē in
cerebro · sed iuxta xp̄m in corde ē · Unde diabolus adiutor cogi
tationū malarū et incentor · n̄ auctor ēē potest · Non enī scit occul
ta rimari cordis · sed ex corporis habitu · q̄d uersem̄ intrinsecus
aestimare · Et cū quelibet alicui · uitio intentū uidet · inlicit
et seducere festinat · Et egressus inde ih̄s · secessit in partes
tyri et sidonis · Hic denq; caluñatorib; dimissis in partes exterarum
gentiū ēē secessurū · Et ecce mulier chananea · usq; miserere
mei dn̄e fili d̄d · Haec mulier eccl̄am sig̃ de prisco uanę cõuer
sationis habitaculo ad dn̄m uenientē · Filia mea a demonio uexat̄ ·
eccl̄a scilicet · iā credens ꝓ populis suis ut et ipsi ab errore saluent̄
diuinę supplicat pietati · Itē hec filia anima quelibet ē · in eccl̄a
malignoꝝ spūū deceptionib; mancipata · ꝓ qua mat̄ eccl̄a sollicitu
dinē impellet · uidēs ipsa studiis n̄ ualet · ille eā interius ad agni
tionē uere lucis inspirando excitet · Tropologice uō · filia a demo
nio uexata cuiuslibet ē conscientia · sordib; uitioꝝ polluta · cui'
emendatione · a pio conditore debet continuis flagitare lamentis ·
Qui n̄ respondit ei ūbū · Noluit respondere · ne contrarius senten
tiae suae uideret̄ · qua dixe in uiā gentiū ne abieritis · et ꝓpter hoc
caluñatorib; occasionē daret · Mystice aū dn̄s si eccl̄ae primę
lacrimę postulata n̄ impetrant · obstinato ē clamore frequentan
dus · et sanctoꝝ ei' s̄ appetenda suffragia · ut ipsi dn̄o supplicent ꝓ au
dienda eccl̄a · Sicq; fit ut si mente ab intentione n̄ mutauerit ·

nequaquā fructu ꝑfectionis fraudet̃. O mitte eā quia clamat
p' nos. Hoc faciebant discipuli. ignorantes mysteria dni. siue
ꝑsiro phenissa misertā cōmoti. t importunitate ei' carere cupientes.
ne quasi medicū inclemēte crebrius inclamaret. Quod marc̄ istā
mulierē dt. ad dnm̄ in domo uenisse. & math quasi p' ambu
lante clamare. Ita intellegendū ē. qđ primū uenerit ad
ihm̄ mulier. ubi erat in domo. sed ibi responso ñ impetrato. egre
dientē secuta sit. donec meruit audire qđ sequit̃. Non sum
missus nisi ad oues que perier̄. dom' isrl. Non qđ ad gentes missus
ñ sit. sed quō primū ad isrl missus sit. ut illis ñ recipientib, euan
geliū iusta fier& ad gentes transmigratio ei'. Non ē bonū
sumere panē filioꝝ. usq; dominoꝝ suoꝝ. Miri sub ꝑsona mulieris
ecclē fides ꝑdicat̃. patientia. & humilitas. Fides. quia credidit sal
uari posse filiā suā. Patientia quia totiens cōtempta in p̃cib, per
seuerat. Humilitas. quia se ñ canib, sed catulis cōparat. Mensa quoq;
ē scriptura scā. de qua catuli. ñ crustas de pane puerorū edunt.
sed micas. q̃a cuersi ad fidē. qui erant in gentib, dispecti. ñ litterē
superficiē in scripturis. sed spiritalē sensū. q̃ ꝑficere possint
inq̃runt. & hoc sub mēsa. q̃a sui cordis & corporis officia adim
plenda diuina p̃cepta supponunt. O mulier magna ē fides tua. irt
In hac muliere fides laudat̃ gentiū. t quia quę mox ad p̃dicatione aptorū
ꝑfectā sibi. suisq; obtinebāt salutē. Et sanata ē filia ei' ex illa hora.
Propt̃ humilē fidelēq; sermonē matris. demoniū deseruit filiam.
ubi dat̃ intellegi. qđ ꝑ cōfessionē in baptismo. a diabolo liberent̃.
paruuli. q̃ necdū ꝑse aliquid possunt boni aut mali. Et cum
transisset inde ihs. uenit secus mare galileę. & ascendens in montē
sedebat ibi. Hoc est ꝑacta dispensatione salutis gentiū. ꝑ p̃dicatores

iudeā reuertet᷑· Ascendit inmonte· ꝑuocans nos adcęlestia·
sedebatq; ibi· monstrans incęlestib; requiem esse quaerendam·
Et accesser̄ adeū turbę multę habentes secū mutos· ⁊ɫ· Sedente ergo
dn̄o inmonte· hoc ē gloriose inarce cęlorū regnante· turbę fi
deliū deuota mte accedunt· & secū ducunt mutos uerbi cfessionꝭ·
Caecos· errore infidelitatis· Surdos p̄latorū p̄ceptis inoboedientes·
Claudos· inoperib; prauis· Debiles· peccatoꝝ sarcina· quos om̄s euange
licis documtis adpedes ih̄u ꝓiciunt· quia eos curandos humanitati
ei᷒ subiciunt· Ihs aū cuocatis discip̄lis suis ait· Misereor turbę· usq;
n̄ edeficiant inuia· Hic affectus & copassio humanę fragilitatis ex
primit· & exemplū magistris p̄b&ur· c̄silia cū discipulis cō
municanda· Turbā uō triduo illū sustinente· i· infide scę trini
tatis· siue ante legē· sublege· subgratia secū ꝑseuerante· dn̄s
n̄ uult ieiunā dimittere pastione sacrę monitionis· ne lassescens
inhui᷒ uitę itinere· Adoptatam mansionem non perueniat·
At illi dixer̄· vii· & paucos pisciculos· In· vii· panib; noui testam̄ti
scriptura designat᷑· inqua ꝑgratia sci sp̄s ēterniū epulas inuenim᷒·
In pisciculis uō scōs accipim᷒· ꝑquos sit eadem condita scriptura·
Et p̄cepit turbae discumbere sup terrā· In refectione· v· panum
sup fenū turba discubuit· hic uō sup t̄rā quia inlege iubemur
desideria carnis calcare· In nouo uō testam̄to· ipsas facultates
temporales relinquere· Et accipiens ih̄s· vii· panes· & pisces· ⁊ɫ·
Per fractionē panū ꝑtitione significat sacram̄toꝝ· quib; ꝑapl̄oꝝ
distributionē mundus erat nutriendus· Quod aū gratias egit·
gaudiū suū ostendit desalute generis humani· & nos adagen
das dō gratias inomnib; informauit· Et comeder̄ om̄s & satu
rati s̄· saturati q̄ interne dulcedinꝭ pastū inuentre memorię com̄dant·

Et quod superfuit de fragmentis. tulerunt. vii. sportas plenas. Sporta
quae contexitur ex iunco & palma. significat sanctos & perfectos quosque in ecta
qui viriditate fidei. & altitudine spei cęlestium premiorum capaces
sunt ad accipienda altiora quęque precepta & consilia. quia generalem
populi dei conuersationem. mentis atque operis sublimitate transcendunt.
Erant autem qui manducauerunt. iiii. hominum. extra mulieres & par
uulos. Bene. iiii. fuisse leguntur. ut ipso numero eos doceret
euangelicis pastos esse cibariis. siue. iiii. uirtutibus refectos.
Prudentia scilicet. in qua cognitio fit rerum appetendarum & et
fugiendarum. Temperantia. in qua est. refrenatio terrenę cupidi
tatis. Fortitudine. in qua est. animi firmitas aduersus tempora
les molestias. Iustitia. quę per cunctas omnis diffundit uel dilectione
dei & proximi. hominum mulieribus & paruulis. infirmos. & ad seducendum
faciles intellegimus. Et dimissa turba ascendit in nauiculam. & ue
nit in fines magedan. Hunc locum licet marcus dalmanutha nomina
uerit. tamen non est dubitandum. sub duobus uocabulis unum esse. Interpretatur
enim mageda. poma eius. siue nuntia. significans hortum de quo dicitur.
Hortus conclusus soror mea sponsa. Ubi poma uirtutum gignuntur.
& a custodibus murorum tota die & nocte cum laude nominis domini adnuntiatur.
Et accesserunt ad eum pharisei. usque ut signum de cęlo ostenderet eis. Post pre
dictas refectiones. manna de cęlo undique misso in exemplum moysi
uoluerunt. multo tempore refici. At ille respondens ait. facto uespere
usque. signa autem temporum non potestis. Ex elementis enim possunt
pluuiales (pluuiales) serenique dies prosci. sed legis doctores. saluatoris ad
uentum non potuerunt intellegere ex uaticinio prophetarum. Spiritaliter
autem facto uespere dicitis serenum erit. rubicundum est enim caelum.
Significat quod per sanguinem passionis christi in primo aduentu indulgentia.

peccatoru̅ dat'. Et mane. Hodie tempestas. rutilat enim triste celu̅
sig̅ qd in secundo aduentu. igne p̄cedente uenturus ē. Et relictis abiit.
Recte abiit relictis adulteris. quia iuxta ap̄lm. nulla societas luci. ad tenebras.
Et cu̅ uenissent discipli ei' trans fretu̅ obliti s̄ panes accipere. Hec obliuio
indiciu̅ ē qd ap̄li minima carnis cura̅ habebant. dnm̄ pane̅ uite ha
bentes quo reficiebant' in corde. Qui dix illis. Intuemini & cauete
a fermento pharisеoru̅ & saduceo4. Marcus hoc loco subiungit. Et fermento
herodis. fermentu pharisеoru̅ ē. lege̅ uerb p̄dicare. factis inpugnare.
Fermentu̅ u° herodis ē. Adulteriu̅ homicidiu̅. & qd origo sceleru ē. odiu̅
ac psecutio in xp̄m & scos ei'. Tunc uenit ihs in partes cesaree philippi.
Haec ciuitas a philippo tetrarcha restaurata. in honore̅ tiberii cesaris.
sic appellata ē. nc u° paneas dr. & ē sita in puintia phoenicis. ad ra
dices libani. ubi duo fontes. ior & dan oriunt'. Tunc interrogabat
discptos suos dicens. Que̅ dicunt homines. ee filiu̅ hominis. Pulchre
interrogabat. n̄ que̅ me. sed filiu̅ hominis. homines ee dicunt. quia
q' de filio hominis loquunt' homines s̄. Qui u° de diuinitate ei' intel
legunt. dii appellant'. Vos aut̄ que̅ me ee dicitis. Non nesciens
de se sententia̅ discipulo4 & extraneoru̅ interrogat. sed ut c̄fessione̅
fidei illo4. digna mercede remuneret. Respondens petrus dixit.
Tu es xp̄c. filius di uiui. Viuu̅ dm̄ appellat. exprimens nom & natura̅.
ad distinctione̅ falsoru̅ deoru̅. de quib, canimus. Os habent & non
loquent'. oculos habent. 7 rt. Beatus es simon bariona. Bariona
syriace. lat dr filius columbe. Hic simplicitas petri ostendit'. qui
filius gratiae spiritalis appellat'. Quia caro & sanguis n̄ reuelauit
tibi. hoc ē sapientia (&) carnali homines inflati. Et ego dico tibi. quia
tu es petrus. & sup hanc petra̅ edificabo ecclam mea̅. Metaforice ei dr.
sup hanc petra̅. i. saluatore̅ que̅ c̄fessus es. edificat' (bi) eccla q̄ fideli c̄fessori.

t mundana
humana

sui nominis participium donauit. Et portę inferi non preualebunt ad
uersus ea. Portas inferi heretica prauitate nominauit. siue uitia &
peccata. unde mors ad hominem uenit. Et tibi dabo claues regni cęlorum;
hoc est discernendi scientiam potentiamque, qua dignos debeas in regnum recipere.
& indignos secludere. Et quodcumque ligaueris. et reliqua. Haec potestas sine
dubio cunctis datur apostolis. quibus ab eo post resurrectionem dicitur generaliter.
Accipite spiritum sanctum. et reliqua. Nec non episcopis & presbiteris & omni ecclesiae idem officium
committitur. Quamuis quidam eorum non recte intellegentes arbitrentur. se
posse damnare innoxios. & absoluere reos. quod nequaquam possunt. sed
temptantes semet ipsos concessa potestate priuare. Et tunc coepit ihesus disci
pulis suis ut nemini dicerent. quia ipse esset christus. Causas autem tunc prohibite
praedicationis exponit cum subiungitur. Exinde coepit ihesus ostendere disci
pulis. usque & tertia die resurgere. Est autem sensus. Tunc me praedicate cum
ista fuero passus. quia nec non prodest christum praedicare & maiestatem eius
diuulgare. quem post paululum visuri sunt flagellatum & crucifixum.
Et adsumens eum petrus. coepit increpare illum dicens. Absit a te domine.
non erit tibi hoc. Siue ut melius habetur in greco. Propitius esto tibi domine
non erit istud. Seorsum namque assumpsit eum. ne praesentibus condiscipulis ui
deretur arguere magistrum. Et coepit increpare amantis affectu.
& quasi dicere hoc non recipiunt aures meę. nec fieri potest. ut sit filius
dei occidendus. Qui conuersus dixit petro. Vade post me satanas. Sata
nas quippe interpretatur aduersarius. quia contraria mihi loqueris uoluntati meę.
satanas appellaris. Sed sequere conuertendo uoluntatem tuam iuxta uoluntatem meam.
Scandalum es mihi. quia non sapis ea quae dei sunt. sed quae hominum. Meę uoluntatis
est. ut pro salute hominum moriar. Tu autem uoluntate tua desiderans non uis gra
num tritici cadere in terram. ut multos afferat fructus. Tunc dixit ihesus
discipulis suis. Si quis uult post me uenire. Reuelato suae passionis mysterio.

BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

hortat' eos & simul omf ad sequendu sue passionf exemplu pmit
tens in futuro salute animaru. Abneg& semetipsu. Tunc eni
nos abnegam'. du uitam' qd p u&ustate fuim'. & adnitimur quo
pnouitate uocamur. Et tollat cruce sua & sequat' me. Alter
euangelista dr. cottidie cruce ee portanda. quia duob; uidelic& modis
cruce tollit. cu aut p abstinentia corpus afficit'. aut pco passione pximi.
affligit' animus. ut apls. Castigo corpus meu. et cetera. Quis in
firmat' & ego n infirmor. Qui eni noluerit anima sua salua facere.
usq; inuenit ea. Ecta uidelic&. Aliud hab& tepus psecutionis. aliud pacis.
In tepore psecutionis ponenda e anima. In tepore pacis frangenda s desideria
trena. & ideo felices q oder custodiendo. ne pdant amando. Quid eni
pderit homini si uniuersu et cetera usq; detrimtu patiat'. Quia tepore pacis
nhl pdest lucrificare caduca si pdant' aeterna. Subiungit. Aut qua
dabit homo comutatione p anima sua. Pro isrl dabit egyptus & ethiopia.
p humana uo anima hoc solu qd psalmista canit. Calice salutaris. a. et.
Filius eni hominis uenturus e. usq; cu angelis suis. Post terore laeta subiungit.
q si dicer&. Times morte. sed audi glam triumphantis. & angeloru
ministeria. qa q minor e patre in homine. aequalis est in maiestate.
Amen dico uob. s q da de hic stantib; usq; ueniente in regno suo. Regnu di
hoc loco ecta uocat'. & n nullos ex discipulis pmittebat eo usq; uictu
ros in corpore. donec c spicerent ectam di ctra hui' mundi glam
erecta. Veniente filio hominis in regno suo. hoc e potestate extendente.
Quod si regnu di hoc loco celeste gloria & beatitudine uelim' accipere. & hoc
quida de astantib; uider' in monte. Et p' dies sex assupsit ihs p&ru.
usq; in monte excelsu seorsu. Querit' cur math & marcus p' dies
sex ihm adsupsisse secu disclos testent'. Luc dr. Post dies fere uiii.
Sed facilis e responsio. qa hic medii dies ponunt'. ibi prim' quo haec p

misit. & extremus quo promissa cōpleuit. Et in ratione mystica.
illi post mundi aetates sexis ab omni labore quiescendū. Hic uero
tēpore octauo designat eē resurgendū. III. solūmodo duxit
secū. t quia multi uocati. pauci uō electi. t q̄a hi qui nc scē tri
nitatis s fide imbuti. tē ei' aetern& uisionē (.i. fruuntur. &) merent laetari.
Bene addidit seorsū. q̄a tē iusti a prauis separant'. quorū nunc
uitiis p̄munt'. lic& fidei intentione disiuncti sint.
Et transfiguratus ē ante eos. Non substantiā uerę carnis amittendo.
sed gloriā futurę resurrectionis suę. t nrē ostendendo. q̄a qualis
tē aptlis apparuit. talis p' iudiciū omnib; electis apparebit.
In ipso aū iudicandi tēpore boni & mali in forma serui uidebunt.
ut ipsū iudicē eē intellegere ualeant peruersi. quē antea respuebant.
Et resplenduit facies ei' sicut sol. uestimta aū ei' facta s alba sic nix.
Nā q̄a nihil sole clarius nouim' uidere. ideo nō solū dni sed & scorū
glā in resurrectione. solis aspectui cōparant'. Vestimta aū dni
sci ei' accipiunt'. quę ante ascensū montis dispecta uidebant'.
Quia iuxta aptm nōdū apparuit. quid erim'. Et marc dī. Can
dida eē ut nix. qualia fullo nō potest facere sup trā .i. saluator
nō uult intra dare fidelib; suis claritatē quę eis man& cōseruata
in caelis. seu doctor animarū. textimus sui corporis mundator.
tantā munditiā adferre nequaquā potest. quantā dns. qui
etiam suā purgat. ab omni inquinamento carnis & sps.
Ecce apparuit eis moyses & helias cū eo loquentes. Lucas hoc loco
manifestius scribit dicens. Erant aū moyses & helias uisi in maiesta
te. & dicebant excessū ei'. Moyses & helias oracula legis & pphtiae
designant. quę in dnō cōpleta. & nc doctis patent. & in futuro
electis manifestius patebunt. In moyse quidē q mortuus ē. hi

q̄ ante diē iudicii a morte s̄ resuscitandi. & in helia q̄ necdū mortuus
ē. hi q̄ uiui s̄ inueniendi designant. quia simul obuiā dn̄o in aera
rapient. & ad uitā aeternā ducent. D ic et petrus. Dn̄e bonū ē. nos
hic ee. & c. Et q̄d ē. ut alius euangelista testat. beatus petrus nescie
bat quid dix. Dū sibi intra posito celestia pmissa dari sperauit. dūq;
in celesti cuersatione tabnacula figenda putauit. ubi nulla aduersitatis
aura remanebit. & dū pphetas & legē ab euangelio sequestrari putauit.
cui quasi ministri fuer. Sed nouerat quidam. cū dix. Dn̄e bonū est
nos hic ee. quia reuera solū hominis bonū ē intrare in gaudiū dn̄i
sui. & huic contemplando adsistere. A dhuc eo loquente. Ecce nubes
lucida obumbrauit eos. Ut inde discat. q̄ materiale tabnaculum
quaesiuit. in resurrectione in tegmine domorū. sed sps sci gloria
se eos ee ptegendos. E t ecce vox de nube dicēs. r̄t. Notandum
q̄d sic mysteriū trinitatis dn̄o in iordane baptizato declaratur.
ita in monte clarificato. q̄a quē in baptismo confitemur. in resurrectio
ne c laudabim. Nā hic sps scs in nube lucida. illic in columba. q̄a q̄ nc
simplici corde fidē quā pcipit seruat. tc apta luce contemplabitur
q̄d desiderat crediderat. E t uidentes discipli ceciderunt. r̄t. Timebant
enī q̄a se errasse cognouerunt. t uisa nube. t audita uoce.
E t accessit ihs. usq; nolite timere. Tangit enī clemt. ut mens metu subla
to dicentis uerbo audituī admitteret. L euantes aūt oculos suos. nemine
uiderunt nisi solū ihm. Solus ihs ablatis nube moyse & helia cernitur.
ne incertū uideret testimoniū dare pat. siue in xp̄o legis nubila
& pphetiae mysteria impleta aperiuntur. E t descendentib; illis de
monte. & r̄t. Nonuult haec pdicari. ne p tanta gloria crux scan
dalū fiat. Q uid ergo scribae dicunt. q̄d heliā oportet primū uenire.
H aec traditio phariseorū ē. iuxta malachiā. q̄d helias ueniat ante ad

uentũ x̄pi · & restituat om̄a in antiquũ statũ · Ac si dicant · Si iã uenisti
in gloria · cur p̄cursor tuus ñ apparet · At ille respondens ait eis · · Ac si dicat ·
Helias quidem uenturus ē · & restituet om̄a · Helias om̄a restituens
ante diē dn̄i magnũ uenturus p̄mittitur · ut corda patrũ in filios con
uertat · i · ut x̄po credant · & resistant antix̄po · & hoc q̄d morti debet restituat ·
Dico uob q̄d helias iã uenit · Hoc dic de iohanne · qui in sp̄u helias erat ·
Et ñ cognouer eum · & rt · Hoc est spreuerunt & decollauerunt ·
Sic & filius hominis passurus ē ab eis · Quia herodes & herodiades inlu
dentes & ad iudiciũ pilati remittentes crucifigentib, c̄sentirent · lic& ipsi
eũ ñ interficerent · Et cũ uenisset ad turbas · accessit ad eũ homo · usq,
& male patitur · Hunc rumore uulgi math lunaticũ · quē marcus surdũ
mutũq, scribit · Non q̄d luna demonib, seruiat · sed q̄d cursũ ei' demon
obseruans · corripit homines · ut p̄ creaturã si possit infam& creatore ·
Iuxta tropologiã lunaticus · q̄ incepto ñ p̄sistit · sic eos · qui nc in igne
libidinis · nc in aqua cupiditatis feruntur · Accusantur ap̄ti ñ posse illũ
curare · ñ q̄a hoc ad illorũ referatur inbecillitatē · sed ad curandorũ
infidelitatē · O generatio incredula · & rt · Dic eni hoc non tedio ·
superatus · sed ut pius medicus non homini · sed uitio iratus ·
Et increpauit illũ ih̄s · Ex p̄cedentib, peccatis hunc lunaticũ demon
inuasisse cognoscitur · dum ipse non daemon a dn̄o corripitur ·
& Exiit ab eo demoniũ · Nã sc̄dm marcũ exiuit clamans multũ · & discer
pens eũ · siue ut odiũ incuteret uirtutis · siue ut sua indicar& ex
pulsionis iniuriã · Amen quoq, dico uob · Si habueritis fide sic
granũ sinapis · & rt · Non eni ut aliqui putant grano sinapis fides
c̄paratur parua · sed magna · Sic nec carnalis ē translatio montis ·
sed ei' q̄ a dn̄o translatus fuerat   de lunatico ·
Hoc aũ gen' ñ eicitur · n̄si p̄ oratione & ieiuniũ · In hoc ñ solũ aptos

sed & omnes adiutia instituens. ut nouerimus quaeque maiora temptamenta
hoc remedio esse superanda. Et cum uenissent capharnaum accesser(unt)
qui didragma accipiebant. & r(eliqua). Per augustum caesarem iudaea tribu
taria facta est. Unde & ioseph professus est in bethlee. nutritus nazareth.
quod est oppidum galileae. Urbis capharnaum. ubi censores qui exigebant
tributa non audent ipsum pro signorum magnitudine. sed discipulum
conueniunt siue malitiose. sic alibi interrogant. Et cum introisset
domum. peruenit eum ihesus dicens. Preuenit eum dominus ne scandalizarentur discipuli
ad postulationem tributi. cum eum uident nosse. quae gesta sunt se absente.
Quid tibi uidetur simon. usque. Ergo liberi sunt filii. Qui enim ex utraque sub
stantia regis filius natus erat. soluere tributa non debebat. sed pro adsumpta
humanitate. ut et crucem pro nobis sustinuit. sic & tributa dedit.
Vade ad mare & mitte hamum. usque. da eis pro me & te. Mystice piscis
qui primus est captus in profundo maris erat. Id est primus adam. ut ipse
eundem adam primus liberaret. Stater: id est confessio. duo habet di
dragmata. & merito. quia pro peccatore & iusto reddebatur. diuisum est pretium.
Quis putas maior sit in regno caelorum. Tributo pro petro atque domino
reddito. arbitrati sunt eum apostolis omnibus esse praelatum. & ideo interrogant.
quis maior sit in regno caelorum. id est ecclesia. Et aduocans ihesus par
uulum. & r(eliqua). Vel simpliciter aetate paruulum. ut similitudine inno
centiae demonstraret. uel se ipsum qui ministrare non ministrari uenerat.
ut eis humilitatis exemplum tribueret & ostenderet. Nisi conuersi fu
eritis. & r(eliqua). ut instar aetatis paruulae simplicitatem sine arrogan
tia conseruent. Quicumque ergo humiliauerit se sic paruulus
iste. & r(eliqua). Qui sic paruulus non laesus meminit. non cernens muliere
delectatur. & hic in exemplum mei humilia
uerit. hic intrabit in regnum caelorum. Qui autem scandalizauerit

usq. & demergat in pfundu maris· Multo utilius e· noxiu paena
tẽporali quãuis atrocissima uitã finire corporeã· quã ledendo frẽm
mortẽ anime mereri ppetuã· Vae mundo abscandalis· usq. uae
homini pque scandalu uenit· Cu necesse sint insto mundo scandala·
uae qui suo uitio scandalis patet· & generali sententia iudas pcutit
q pditioni animu pparauerit· Si autẽ manus tua t pes tuus scan
dalizat te· & rl· In manu necessarios ppt opus amicos· In pede ppt
ministeriu discursus inemdabiles inlesione anime amon & excludendos·
Et si oculus tuus scandalizat te· & rl· Scandalu grecu uerbu est·
qd nos offendiculu t inpactione pedis dicim'· Et si ii sensu puisio
ne opus habem' inti nos erroris deflectere querit· peius nob est
ei' omittenda societas· Dico uob quia angeli eoru· ir͡t· Angeli par
uulorũ· id humiliu assidua cõtẽplatione di pfruunt· faciẽ quoq;
humano more ponit puisione & agnitione certissima· Venit eni fi
lius hominis saluare qd perierat· id restaurare qd creatu & abiectu
erat· & ideo saluatu abeo nolite pdere· Quid uob uidet· si fu
erint alicui· c· oues· usq. & uadit quęrere ea quę perierat· Eade
pparabolã quae antea uerb docens· ut pbonu pastore ouicula
humeris· obnimã infirmitatẽ reportatã· i· gen' humanu suo
sanguine redeptu· & numero angelorum sociatu dissoluerit·
Si autẽ (inte) peccauerit fr tuus· ir͡t· usq. lucratus eris frem tuu· Si pec
cauerit innos fr nr· dimittendi habem' potestate· sed corripi
(r ne si semel pudore ac uerecundi)
endus e fr seorsu ne pmaneat inpeccato· Et siquidem audierit
lucrificam' anima ei'· & palterius remediu nob quoq; salus adqrit·
Quo igit ordine scandala declinare possim' insinuat· si nos ipsos
neque ledam' attendim'· Si peccante zelo iustitię corripim'· si
excorde paenitenti· misericordię pietatisq; uiscera pandimus·

·/· immo necessitatẽ· ut debitorib; nris debita dimitt·

·· am amiserit· pmaneat inpeccato·

Si au͞t n͞ te audierit. usq; sic ethnicus & publicanus. Multis postremo
dicendu͞ e͞. ut detestationis eu͞ habeant. & q͞ n͞ potuit pudore saluari.
saluetur obprobriis. Quando au͞t dr͞. sit tibi sic ethnicus & publican͞.
ostenditur maioris ee͞ detestationis. q͞ sub nomine fidelis agit opera
infideliu͞. qua͞ q͞ p͞fecte gentiles s͞. Quecu͞q; alligaueritis. usq;
et soluta & in celo. Potestate tribuit ap͞lis. ut sciant q͞ a talib; con
dep͞nant͞. humana͞ sententia͞ [sententia] diuina roborari. Quia si duo ex uob
c͞senserint. usq; ibi su͞ in medio eoru͞. Possum͞ & hoc spiritalit͞ in
tellegere. q͞d ubi sp͞s & anima corpusq; c͞senserint. de omni re
qua͞ p͞ierint impetrent a patre. Nullu͞q; dubiu͞ q͞n bonaru͞ reru͞
postulatio sit. ubi corpus ea uult habere quae sp͞s. Tunc accedens
petrus ad eu͞ dix͞. D͞ne quoties peccauerit in me fr͞ m͞s. & r͞t. usq; n͞
usq; septies. sed usq; septuagies septies. Ut peccanti fr͞i dimitteret.
interrogatus respondit. id͞. cccc xc uicib; ut totiens peccanti fratri
dimitteret in die. si paenitentia͞ ex corde fecisset. quotiens ille pecca
re n͞ posset. Ideo assimilatu͞ e͞ regnu͞ celoru͞ homini regi. qui uoluit
ratione͞ ponere cu͞ seruis suis. & c͞. Iuxta more͞ syroru͞ & maxi
me palestinoru͞ parabola͞ posuit. ut q͞d p͞ simplex p͞ceptu͞ te
neri ab auditorib; n͞ potest p͞ similitudine͞ teneatur. q͞ ratione͞ cu͞
seruis suis posuit. Quis melius qua͞ redeptor n͞r. intellegitur.
de quo psalmista. D͞s iudiciu͞ tuu͞ regi da. & iustitia͞ tua͞ filio regis.
Et cu͞ coepisset ratione͞ ponere. usq; & omnia quae habebat & reddi.
Seruus hic qui x talenta debuit. iudaicus e͞ populus. q͞ decalogo
legis c͞strictus multaru͞ transgressionu͞ debitis. fuerat obnoxius.
que͞ dominus suus iussit uenundari cu͞ omnib; quae habuit. q͞a p͞pt͞
delictoru͞ magnitudine͞ in exteram tradidit potestate nationu͞.
ut q͞d noluer͞ uoto p͞soluere. cogerentur tormto. Procidens aute͞

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

seruus ille usq, & debitu dimisit ei. Cu ergo se legalis populus coan
gustatus senserat. ad p̄ces cuersus. qd prius sponte noluit. p'ea ui co
actus se facturu p̄misit. & cui poenitenti p esaiā dr̄. Deleui iniquitates
tuas ut nube. & q̄si nebulā peccata tua. Sed q̄d p'ea seruus hic ingratus
fecerit audiam'. Egressus au seruus ille. usq, donec redderet debitū.
Liberatus ergo de captiuitate iudaicus populus. n̄ solū redeptori suo mi
nime gratias egit. sed &iā peccatis pristinis noua sup adiciens. in
cōteptū domini sui. cōseruū suū. hoc ē gentile populū. q̄si sibi ob
noxiū fatigare n̄ distulit. Videntes au cōserui ei' que fiebant. &rl.
Qui s̄ cōserui isti. n̄si apli & p̄dicatores euangelii. q̄ cottidie p salute
credentiu contra dolū p̄secutorū dnm̄ implorant. ut in actib, aplor
legit'. Et nc dne respice in minas eorū. &rl. Serue nequā omne
debitū dimisi tibi. &rl. Libenti ab angustiis nullā p'ea copassione
erga p̄ximos pauperes habebant. sed debitores suos atrociter rep&ebant.
Et irat' dominus ei' tradidit eū tortorib, &rl. Id ē blasphemū populū
in man' romanorū. siue malignis spiritib, q̄ incorrigibilē animā
nequitiaq, eorū aeternis cruciatib, sine fine punirent. Sic & pat
m̄s celestis faci& uob. &rl. Ex qb, uidelic& dictis c̄stat quia si hoc
qd in nos delinquit'. n̄ ex corde dimittim'. & illud rursū a nob exigit'.
qd nob iā p poenitentiā dimissū fuisse gaudebam'. Et factū ē cū
c̄sumass& ihs sermones istos migrauit a galilea & uenit in fines iudee
trans iordanen. Hinc ergo incip ea narrare que in iudea dns fecit.
docuit. siue passus ē. & primo q̄dem trans iordanen ad orientē. deinde
&iā cis iordanen. quando uenit hiericho bethfage. & hierosolima. Nā
omnis iudeor puintia. quāuis generaliter ad distinctione aliarū gentiū iudea
dicta sit. specialius tam meridiana ei' plaga appellat' iudea ad distinctione
samarie. galilee. decapolis. & ceterarū eiusde puintia regionum.

Et secuti s͡ turbae multae · & curauit eos ibi · Galileos in iudeę finib,
curat · ut peccata gentiū inea ueniā quae iudeę parabat admitter&.
Si lic& homini dimittere uxorē suā quacūq; ex causa · Interrogant ·
ut quasi cornuato qd cūq; responderit teneant sillogismo · Si dicer&
dimittendā ee · & aliā ducendā · sibi m& pdicator pudicitiae docere
uideret͡ᵘ · Si non dimitti respondere& · quasi sacrilegus aduersus
doctrinā moysi · & p moysen di teneret͡ᵘ · sed scripturā intestimoniū
ducens dns ut decipulā transeat · & naturalē legē primāq; di senten
tiā secundo opponens quae n̄ uoluntate di · sed peccantiū necessitate ccessa ē ·
Quia q̄ fec ab initio · masculū & feminā fec eos · & rl · Singulari numero
ptulit · ut unus ē iugis ē fortia necterent͡ᵘ · pmiū nuptiarū ex duob,
unā fieri carnē · castitas iuncta spui · unus efficit͡ᵘ sps · Quod ergo
ds ciunx · homo n̄ separ& · Quod ds unā efficiendo carnē ciunx ·
n̄ potest homo separare · nisi forte solus ds · Homo separat quando
ppt desideriū secundae uxoris primā dimittit · Quō moyses addu
ritiā cordis urī pmisit uob dimittere uxores urās · & rl · Non ds sed
moyses pmisit · uidens desideriū secundarū · coniugum · q̄ amaluit indulgere
discordiā · quā odia & homicidia pseuerare · ut uocata aptm csilium
ē & hominis · n̄ imperiū di · Quia q̄ cūq; dimiserit uxorē suā · usq; &
q̄ dimissā duxerit moechat͡ᵘ · Vna ergo solūmodo carnalis ē causa ·
· i · fornicatio · & una spiritalis · i · timor dni · ut uxor dimittat͡ᵘ · sic mul
ti religionis causa fecisse legunt͡ᵘ · Dicunt ei discipli · Si ita ē causa
homini cū uxore · n̄ expedit nubere · Id si tā graue ē · iugū uxorū ·
n̄ liberū expedit uoluntarie se subicere seruituti · cū gulosa ma
ledica & uaga erit sustinenda · Qui dix eis · n̄ omis capiunt uerbū
istud · sed quib, datū ē · hoc est his datū ē · q̄ pteruer uirginitate · &
ut acciperent laborauer · n̄ q̄b, necessitat(em) casus aut fortuna imposuit ·

Sunt enim eunuchi qui de matris utero sic nati sunt. et reliqua. Duo ergo sunt genera
eunuchorum carnalia. tertium spiritale. cui premium promittitur. coactum propter christum
cum possent esse viri. fiunt eunuchi. ceteris quibus castimonia necessitas est non
voluntas nihil omnino debetur. Qui potest capere capiat. Hortantis vox
est et milites suos ad premium pudicitie certantis. Ac si dicat. Qui potest pugna
re pugnet. superet ac triumphet. Tunc oblati sunt parvuli ut manus in
poneret et oraret. Putabant enim quia dominus corpore mundos tantum laudaret non
et voluntate. nescientes quia dominus illos non beatificat eunuchos quos pueritie ne
cessitas facit castos. sed continentie virtus. Discipuli autem increpabant eos.
Necdum habentes plenissimam fidem putabant eum in similitudinem hominum offerentium
importunitate lassari. Ihesus vero ait eis. Sinite parvulos venire ad me. et reliqua.
Significanter dixit talium. non istorum. ut ostenderet non aetatem regnare. sed mores.
Et cum imposuisset eis manus abiit inde. Imponit ergo dominus parvulis manus
quando humilibus auxilii sui gratiam tribuens secundum voluntatem suam eos dirigit
ut suis possint obsequi preceptis. Et ecce unus accedens ait illi. Magister
bone. et reliqua. Audierat tantum credo eos qui parvulorum velint esse similes
dignos esse introitu regni celestis. atque ideo cupiebat non per parabolas. sed
aperte quibus operum meritis vitam aeternam consequi posset exponi.
Quid me interrogas de bono. unus est bonus deus. Non bonitatis testimonium renuit.
sed magistri absque deo excludit errorem. In cuius comparatione nullus est bonus.
Si autem vis ad vitam ingredi serva mandata. et reliqua. Adolescentem istum
temptatorem esse. ex eo probare possumus quod fraudulenter que sint illa mandata
quasi nisi ipse legerit interrogat. aut dominus possit deo iubere contraria.
Omnia hec custodivi. et reliqua. Mentitur adolescens. si quod in mandatis propositum
est opere complesset. Diliges proximum tuum sicut te ipsum. nequaquam tristis
abisset quia sua vendi et pauperibus audisset erogari debere. Si vis perfectus
esse vade. usque et veni sequere me. Facilius enim saccus contemnitur

quā uoluntas · Multi diuitias relinquentes dn̄m nō sequunt̄ · quē sequi
est imitari · In p̄ceptis legalib; actiua uita cōmendabat̄ · decui' pfecti
one gloriante ad euangelicę ctemplationis decorē saluator trans
Si uis pfect' ēē misit dicens; Uade uende &c&' · Amen dico uob̄ q̄a diues difficile
intrabit in regnū cęlorū · Non ait impossibile ē sed difficile · quia
maximi laboris ē · in pecuniis cfidentes aulā regni cęlestis intrare ·
Unde salomon ait · q̄ amat diuitias fructus non capi& ex eis ·
Facilius ē enī camelū p foramē acus transire · &r̄t · Quod intelle
gens psalmista ait · Diuitię si affluant nolite cor apponere · Et
de se ipso ait · Quō uictus & paup sū ego · Altiori aūt sensu · facilius
ē xp̄m pati p dilectorib; s̄cli · quā dilectores s̄cli · ad xp̄m posse con
uerti · Cameli enī nomine · se uoluit intellegi · quia spōnte humiliatus
infirmitatis nr̄ę onera sustulit · Auditis his discipuli · &r̄t · Quo
ptin& ista responsio nisi q̄a intellexer̄ omns q̄ diuitias amant · &ia
si adipisci nequeunt · in diuitū numero deputari · Apud homines
hoc inpossibile ē · &r̄t · hoc est possibile ē dō · ut p uerbū a cupiditate
tēporaliū ad amore ̄c uertant̄ ęternorū · Possum' in diuite isto
iudaicū intellegere populū · falso in obseruatione legis gloriantē ·
& euangelicā pfectionē spernente · cui merito camelus · i · gentilis
populus p̄ fert̄ · q̄ facilius ardua uiā mandatorū dī elegit ingredi ·
sic in esaia legim' · qd cameli madian & ephan portas hierusalem
cū donis & munerib; ingrediant̄ · Tunc p&rus respondens · usq;
quid ergo erit nob̄ · Ac si dicer& · fecim' qd iussisti · quid igit̄ dabis
nob̄ p̄mii · Amen dico uob̄ qd uos q̄ secuti estis me · usq; iudican
tes · xii · trib; isr̄t · Quia enī duodenario sępe numero sol&
uniuersitas designari · p · xii · sedes aptor̄ iudicantiū omniū nu
merositas · & p · xii · trib; isr̄t uniuersitas eorū q̄ iudicandi sunt

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

ostenditur · Et omnis qui reliquerit domum. usque & uitam aeternam pos
sidebit · Et est sensus · Qui carnalia pro saluatore dimiserit. spi
ritalia recipiet · quae conparatione & merito sui ita erunt. quasi
paruo numero centenarius conparetur · Multi autem erunt primi no
uissimi · & nouissimi primi · Hoc in iuda & latrone. necnon &
cotidie impletur · quia alii quidem spiritu incipiunt · carne consummant ·
Alii sero incipiunt · sed bono fine consummant · Simile est regnum
caelorum homini patri familias qui exiit primo mane conducere
operarios in uineam suam · Pater familias conditor noster est · qui in uineam suam
id est ecclesiam quot sanctos ab abel iusto usque ad ultimum sanctum · qui in fine
mundi uenturus [l nasciturus] est produxit · quasi tot palmites misit ·
Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno misit eos
in uineam suam · Denarius imaginem regis habet · & unusquisque
qui ad ecclesiam propinquat in tempore debet & imaginem recipere diuinitatis ·
quam in paradiso liuore serpentis perdiderunt · Huius uineae operarii
primo patres · deinde legis doctores & prophetae · ad extremum apostoli ·
sacrorum in ea morum excolebant · pro tempus dictauerat uenustate ·
Et egressus circa horam tertiam. usque quia nemo nos conduxit · Dicit illis
ite & uos in uineam meam · Ab initio enim usque ad finem mundi istius
ad erudiendam fidelium plebem dominus destinare praedicatores non desistit ·
Cuius mane ab adam · ad noe usque pretendebat · Hora uero tertia a noe
usque ad abraham · Sexta uero [ab abraham] usque ad moysen · Nona a moyse · usque ad
aduentum domini fuit · In quibus antiquus ille populus dum recte fide
dominum colere studuit · quasi in cultura uineae laborauit · Undecima
uero est · ab aduentu domini usque ad finem mundi · in qua gentiles qui antea
otiosi stabant · per operatores apostolos ad uineam domini uocati sunt ·
Qui dicebant · quia nemo nos conduxit · id est uitae uiam [nemo] aperuit ·

Possum' & ita eas de horaru diuersitates ad unu quemq; hominum

p(er) ætatu momta distinguere. q(ui)a ad uita bona. Alius in pueritia.

Alius in adolescentia. Alius in iuuentute. Alius in senectute.

Alius in decrepita ætate p(er)ducit(ur). Cu au(tem) sero factu e(st) &c. usq;

incipiens a nouissimis usq; ad primos. Tempore eni p(re)terito sicu

ri temporis p(er) similitudine exponit. ratione in qua xp(istu)s to

tius creature p̄uentor & rector omnib; mercede restitu&.

ut recipiat unus quisq; p(ro)pria corporis p(ro)ut gessit. Incipit &

a nouissimis usq; ad primos. uel quia pleruq; ante remunerant(ur)

sero uenientes. q(ua)m prius ad regnu exeunt de corpore. t(amen)

q(ui)a æquale uitæ æternæ retributione sortiunt(ur). Cu uenis

sent ergo q(ui) circa xi hora uenerant. usq; qui portauim' pondus

diei & æstus. Quasi ergo p(er) murmuratione denariu accepe(runt)

q(ui) p(ost) longa inferni tempora ad gaudia regni p(er)uener(unt). que nos

q(ua)si sine murmuratione p(er) mediatoris aduentu sumim'. quia

mox ut de corpore eximus. sine mora illa percipimus.

At ille respondens uni eoru usq tolle qd tuu & uade. Iste au(tem) qui

increpat(ur). protoplastu & eos q(ui) in illo tempore crediderant. potest

significare cui d(icitu)r. Nonne ex denario c(on)uenisti mecu: i. recepisti

mercede. qua tibi p(ro)miseram. hoc e(st) imagine & similitudine mea quid

queris amplius. & nimiru ipse plus accipere. qua alii nil accipere desideras.

Volo & huic nouissimo dare. usq; q(ui)a ego bon' su. Vere eni iudei oculu

prauu. i. nequa habentes intentione. questi s(un)t c(ontr)a benignitate di

& stulte cu conlatio regni n(on) humani e(st) meriti. aut dignitatis. sed di

uinæ e(st) prestatio bonitatis. Sic erit nouissimi primi & primi

nouissimi. Id iudei de capite uertentur in cauda. & gentes de

cauda mutabunt(ur) in caput. Multi eni s(un)t uocati &c(etera). Ama

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg

adfide multi ueniunt. & ad celeste regnu pauci p ducuntur.
E t ascendit ihs hierosolima. ad sup s(cri)pt. xii. usq. & condepnabunt
eu morte. Crebro hoc ipsu dis dixerat. sed qa multis in medio distan
tib; poterat labi de memoria. qd audierant. Itenit nc hierosoli
ma ascensurus. ut ad ereptatione eos pparar&. ne cu uenir& p se
cutio crucis & ignomia. qsi min premuniti scandalizarentur.
T unc accessit ad eu mat filioru zebedei. usq. & un ad sinistra in
regno tuo. Vnde opinione regni sup s(cri)pt. cu ille ignomia nun
tiar& passionis. nisi ex uerbo qd dns dixerat. & die tertia resurg&.
Putabat eni eu p resurrectione ilico regnaturu. & postulat
errore muliebri. & pi& atis affectu. nesciens qd peter&. que
admodu p&rus. quando tria tabernacula putabat astruenda.
R espondens au ihs dix eis. nescitis qd p&atis. Mat postulat &
dns discipulis loquit. Intellegens p(re)ces ei ex filioru descendere
uoluntate. Bonu desideriu. sed inconsiderata p&itio. que ideo n
c(on)funditur. qa de amore dni nascebat. qua re n uoluntate eoru neq;
ppositu. sed sola ignorantia culpauit. P otestis bibere calice. usq.
calice quide bib&is. Non ne eni calicis siue baptismi passione
designat martyriu. qua & ipsu & illos decebat c(on)summari. qua
iacob; ab herode. Iohannes a domitiano suscepit. a quo in feruentis
olei fuit doliu missus. nec n & in insula pathmu relegatus.
Inde uidebim martyriu animo n defuisse. lic& n fuderit san
guine psecutor. S edere au ad dextera mea. usq. sed quib; pa
ratu e a patre. Hoc e n e meu dare sup(er)bis. hoc eni adhuc erant.
Sed si uultis illud accipere nolite ee qd estis. Alijs paratu e. &
uos alii estote. & uob; paratu e. Quid e alii estote. prius humiliamini
qua uultis exaltari. E t audientes x. indignati s de duob; fr(atr)ib;

Intellegit & ex responsione dni & ex indignatione aplorum quod filii
matre ignorantes mensura sua inmodica cupiditate accensi inmiserint
ad grandia postulanda. Ihs autem uocauit eos ad se & ait. usq; erit uester seruus.
Mitis magister nec duos cupiditatis. nec x. indignationis increpat & liuoris.
sed doc& exemplo eum maiorem esse qui minor fuerit. & ut si dicta parui
penderent erubescerent ad opera. Et egredientib; illis ab hiericho.
usq; dne miserere nri fili dd. Hoc marcus de uno factum ceco commemorat.
Quae ita soluitur questio. ut illa soluta est de duob; qui legione daemonum
in regione gerasenorum patiebantur. Hiericho quae interpretatur luna. de
fectum nrae mutabilitatis & mortalitatis significat. De qua xpo ad cae
lestem hierusalem redeunte. multa turba credentium subsecuta est.
Duos uero caecos plerique pharisaeos & saduceos. Alii utrumq; populum
ueteris & noui testamenti interpretantur. qui nec dum poterant dicere.
In lumine tuo uidebimus lumen. Secus uiam erant. quia uidebantur habere
notitiam. sed uiam quae xps est ignorabant. Alii quidem scriptam legem.
alii naturalem sequens. sed utriq; sine xpo caecus erat. Qui ad caelos dno
ascendente. quia per se non poterant uidere audientes per coma saluatoris.
& confessi sunt filium dd. & suae salutis & inluminationis spem habere studuerunt.
& quis esset uerus religionis cultus inuestigando perquirebant.
Turba autem increpabat eos. usq; dne miserere nri fili dd. Multi primo
iudaei. ut in actib; aplorum legimus. Deinde & iam gentiles acriori ac
fortiori persecutione frequenter instabant. ne inluminandus xpm
mundus inuocar&. Nec tamen eos qui ad uitam erant predestinati genti
uesaniis inpugnantium furor disposita ualebat salute priuare.
Moraliter turba increpante tumultum cogitationum curarumq; carnalium
nro spiritali studio atq; orationi resistentem interpretari ualemus.
quem firma animi constantia oport& superare. Et stetit ihs & uo

cauit eos. usq; ut aperiant͡ᵘʳ oculi nri. Stare enī dī ē incomutabili
cogitatione mutabilia cuncta disponere. qͣ a & si ppt nos teporalia
ptulit. inde tam̄ lucē nob tribuit. unde habere mutabilitatis
transitū nescit. Misertus aū eorū. usq; & secuti s̄ eū. Tactus
misericordiæ qd natura siue debilitas tulerat donat. Postea secunt͡ᵘʳ
ihm̄. n̄ta pedib; quā uirtutib; quē uid&. sequit͡ᵘʳ. q̇ bonū qd intelle
git operat͡ᵘʳ. Et cū adppinquassent hierosolimis & uenissent beth
fage. ad monte oliu&i. Bethfage enī erat uiculus sacer
dotū in monte oliu&i. & int̄p dom' buccæ. siue dom' maxillarū.
Bethania quā huic lucas adiungit. uillula siue ciuitas in eiusdem
montis latere ē ↄstituta. & dr̄ dom' oboedientiæ. quas hierosolimā
uenturus p̄sentia sua sublimauit. quia multos ante passionē suā
docendo domis piꝫ ↄfessionis & obedientiæ spiritalis impleuit.
Quæ pulchre ciuitates in monte oliu&i positæ referunt͡ᵘʳ. hoc ē in ipso
dn̄o q̇ nos spiritaliū carismatū refou& unctione. Tunc ihs misit duos
discipłos. ırt. hoc ē doctores q̇ in doctā totius orbis litora q̇si cōtra
positi castelli moenia euangelizando pen&rarent. Hos quidā duos
aptos p&rū & philippū interpretatus ē. q̇ primū iudaicos fines trans
gredientes gentiles ad ep̄m deduxer̄. Philippus samariā q̇si asinā.
p&rus corneliū quasi pullū asinæ p̄sentauit. Et statim inuenietis asinā
alligatā. ırt. Asina sinagogā quæ iugū legis traxerat. pullus
asinæ lasciuū ac liberū nationū populū demonstrat. Utrumq;
ingredientes mundū p̄dicatores p̄fidiæ uinculis & funiculis pecca
torū inuener̄ alligatū. u ap̄ls. Omīs enī in q̇t peccauerunt. ırt.
Solus ergo math q̇ ebraico sermone euangeliū scripsit. Asinā dn̄o
adductā cō memorat. Reliqui tres pullū. ut ostenderent sinagogæ & iā
si poenit&, salute n̄ eē dubitandā. Porro duo discipuli. geminū

p̄dicatorū ordinē in circūcisione & p̄putiū. siue geminę dilecti
onis sacramentū ostendunt. Et si quis uobis aliquid dixerit. & r̄l.
P̄cipit doctorib. ne obsistente aduersitate p̄dicare desistant.
eo quod & iā talium licet peccatores sint aliqui ordinant adiutum.
Hoc autē totū factū ē usq; & pullū filiū subiugalis. Hoc testimoniū
in zacharia scriptū ē. Sed sciendū ē quod sc̄dm litterā in paruo iti
neris spatio sup utrūq; animal dn̄s sedere n̄quiuerit. Ergo cū
historia t inpossibilitatē habeat. t ... turpitudinē altiora
petamus. Filia sion ciuitas ē hier̄lm. & sig̃ ecclām fideliū. quę ē
filia supnę hier̄lm. quę ē mat̄ omniū nr̄m. qua ex p̄putio & circū
cisione p̄ p̄dicatores adducta. ihs sup sedebat. quia in eorū p cordiis
habitat dicens eis. Discite a me quia mitis sū. & r̄l. Et imposuer̄ sup
eos uestimenta sua. & r̄l. Vestis apostolica t doctrina uirtutū. t diser
tio scripturarū. t aecclesiasticorū dogmatū uarietas intellegi potest.
Quib, nisi anima instructa fuerit & ornata. sessorē habere dm̄ n̄meret.
Plurima autē turba strauerunt uestimenta sua in uia. Portante dn̄m asino.
multi, uestimenta sua in uia sternunt. quia sci martyres p̄prię se car
nis amictu exuentes. simplicioribus di famulis uiā suo sanguine
parant. ut uidelicet inoffenso gressu mētis. ad supnę moenia ciuitatis
quo ihs duc incedant. Moralit̄ ihs asina sedens hierosolimā tendit.
quando quilibet fidelis. animā regens. uidelicet iumentū suū ad pacis
intimę uisione duc. uestimenta u̅ in uia sternunt. qui corpora sua
edomant. ut ei iter ad mētē parent. t exempla bona sequentib, p beant.
Alii autē caedebant ramos de arborib. & r̄l. Ramos de arborib, cedūnt.
qui in doctrina ueritatis sententias patrū decerpunt. & has in uia di
ad audītoris animū uenientis humili p̄dicatione summittunt.
Turbę autē quę p cedebant usq; osanna in excelsis. Praecessit fide po

pulus iudaeorū · eadēq; subsequit̃ gentiū multitudo · una om̄s uoce · osanna hebraicū · qđ latine sonat salua clamabant · q̄a qđ salus mundi sit xp̄s agnoscebant · Addebant inexcelsis · q̄a aduentus ei' ñ tantū hominū salus · sed totius sit mundi · trena iungens celestib, ut omne genu ei flectat̃ celestiū terestriū & infernorū · Et intrauit ihs inteplū dī · Ingressus ciuitatē primo teplū adiit · nos qq; informans · ut inomni loco religionis diuinę studiū orationis · omnib, terenis negotiis p̄ponam' · Decima ergo die m̄sis p̄cepit moyses agnū sumere · & usq; ad xiiii · die seruare · Praefigurans istū dn̄i aduentū · p' habitū inbethania ciuitatē · Decima die m̄sis ciuitatē ante pascha · v · dieb, inqua sustinebat donec xiiii · die m̄sis mosaycū agnū accipiens cū discip̄lis · inlocū orationis regressus · ubi a iudeis cōp̄hensus · & ligatus sue ia uictimationis sacramenta inchoar& · Et eiciebat om̄s uendentes · usq; uos aū fecistis illā speluncā latronū · Excogitauer̃ hanc p̄dā depopulo sacerdotes · ut hostię diuersę delonginquo uenientib, uenderent̃ ut ipsi rursū empta susciperent · & ne hanc stropha eorū inopia uenientiū dissipar& · posuer̃ num motarios q̄ sub hanc cautione pecuniā darent · Sed quia inlege usuras accipere erat p̄hibitū · & p̄desse ñ poterat pecunia fenerata · quę nihl comodi haber& · excogitauer̃ & aliā thena · ut p nūmularius colobystas facerent · q̄ colobyda quę nos thragemata t uilia munuscula appellam' · Verbi gratia · uuarū passa · & poma · diuersi generis · p fenerationē pecunię acciperent · ut qđ innumo ñ licebat · inhis reb, exigerent · quę numis coemunt̃ · Isto modo latrones · teplū dī inlatronū speluncā c̄uerterant · q̄ lucra de religione sectabant̃ · Mystice ingredit̃ ihs teplū patris · i · eclam · ut epos & omnē turba de ea auaritię studentes expellat ·

Obseruā ppt auaritiā sacerdotū altaria di nūmulariorū
m̄sas appellari · q̄ uendunt gratiā sps sci · & om̄a faciunt
ut subiectos deuorent populos · de qb; dr · Qui deuorant
plebē meā · sic escā panis · Moralit̄ qq̄ in m̄te nr̄a que de
b& tēplū di ēē · si quando inlesione pximi cogitationes
pfert · q̄si inspelunca latrones resident · q̄ simplicit̄ gradientes
inficiunt · Accesser̄ ad eū caeci & claudi · & r̄t · Sanauit caecos ·
ut & ipsis calūniatorib; suis · istorū inluminatio corporalis ·
fier& spiritalis lucerna cordis · curauit claudos · ut in fide claudi
cantes · ad xp̄m currendo meliores acciperent pedes · Videntes
aū principes sacerdotes · usq; audis q̄d isti dicunt · Quanta dem
tia sacerdotū · maximū ut mihi uidet̄ int̄ om̄a signa que dns̄ exhi
buit aspiciebant · ut homo & in illo tēpore contemptibilis · scribis · &
pharisęis contra se seuientib; & uidentib; sua lucra destrui · ad unius
flagelli uerbera potuerit · tantā eicere multitudinē · & alia
facere · que infinitus n̄ fecisse& exercitus · Igneū enī quiddam
atq; sidereū radiabat ex oculis ei9 · & diuinitatis maiestas lucebat
in facie · cuiq; manū n̄ audebant inicere · tam̄ operā calumniant̄ ·
& testimoniū populi & puerorū q̄ clamabant · osanna fili dauid ·
uertunt in calūnia · q̄a uidelic& hoc n̄ dicat̄ · nisi soli filio di ·
Ihs aū dixit eis · utiq; nūquā legistis · q̄a ex ore infantiū & lactantiū · & r̄t ·
Quā moderate tēperat responsione · n̄ dixit q̄d scribę audire cupiebant ·
Bene faciunt pueri · q̄d mihi testimoniū phibent · nec rursū errant pueri ·
deb&is aetati ignoscere · sed pfert exēplū de · uiii · psalmo · ut tacen
te dn̄o testimoniū scripturarū puerorum dicta firmar& ·
Et relictis illis abiit foras in bethaniā · & r̄t · In illo egressu uocatione
gentiū pfigurabat · & q̄d in ierłm pmanere n̄ potuit · & hoc quoq;

; p infidelitate eorū

intellegendum est quod tantae paupertatis et ita nulli fit adulatus ut
in urbe maxima nullum hospitem nullamque mansionem inuenerit. sed
in agro paruulo apud lazarum sororesque eius habitaret.
Mane autem reuertens in ciuitatem esurit. usque et arefacta est continuo ficulnea.
Discussis noctis tenebris et uicina meridie. qua dominus passione sua
inlustraturus erat orbem. cum in ciuitatem reuerteretur esurit. ueri
tatem humanae carnis ostendens. et salutem credentium. et credulitatem
israhelis aestuabat. Vidit arborem cum foliis. tamen hoc est sinagogam cum
superstitionibus pharisaeorum. et uerborum ornamento. sine ullo fructu ue
ritatis immobilem. Et arefacta est ficulnea. quia esuriente domino cibos
quos ille cupiebat non habebat. Siccauerunt folia et fractis ramis ra
dix mulet. De qua in nouissimo tempore si credere uoluerint uir-
gulta fidei pululent. Impleturque scriptum dicens. e arbori spes.
Et uidentes discipuli mirati sunt dicentes quomodo continuo aruit.
In proximo passurus debuit discipulorum animos anticipatione miraculi
signare. Potuit ergo saluator eadem uirtute inimicos siccare suos.
eorum nisi per patientiam expectaret salutem. Respondens autem ihesus dixit eis.
usque et iactare in mare. Mystice propter superbiam suam diabolus exprimitur.
qui praedicantibus uerbum doctoribus. et ab eorum cordibus repellitur. quia adultera
sunt perordinati. et in turbulentis amarisque infidelium mentibus uesaniam
suae tyrannidis exercere permittitur. tantoque acrius in eos desaeuit.
quanto amplius se dolet a lesione piorum fuisse depulsum.
Et omnia quaecumque petieritis in oratione credentes accipietis. Hic quaeritur
cur paulus qui tertio dominum ut asset angelus satanae discederet rogauit.
hoc non potuerit impetrare. Sed huius motio quaestionis antiqua iam
patrum explanatione reserata est. quia ueraciter intellexerunt illos solum
in nomine saluatoris petere. qui ea quae ad salutem perpetuam pertinent petunt.

saepe si ea que ad ueram salutem respiciant petimus: ipsi male uiuendo auditum nobis iusti iudicis auertimus. Et si pro peccantibus salubriter ut resipiscant oramus. atque ex nostro merito digni sumus auditu. ipsorum tamen peruersitas ne impetremus obsistit. Sed hic spernendum est. quod quamuis eorum saluatione impetrare nequeamus. nequaquam tamen fructu precis nostrae priuemur. quia amoris quem illis inpendimus. mercede donabimur. Fit etiam aliquando quod pro peccata sibi hic statu non obtinemus in futuro cum dilatione aucta possideamus.

E t ueniunt iterum in templum. usque et quis tibi dedit hanc potestatem. De potestate calumniantur. qua dei esse dubitant. et subintellegi uolunt diaboli esse quod faciat. addentes quoque quis tibi dedit hanc potestatem. manifestissime dei filium negant. quem putant signa alienis uiribus exhibere.

R espondens autem ihesus. usque baptismum iohannis unde erat e celo an ex hominibus.

P ropterea interrogat ut suo uel silentio uel sententia condempnentur.

A t illi cogitabant. usque omnes enim habebant iohannem sicut prophetam. Si enim de celo esse baptismum iohannis respondissent. consequens erat responsio. quare ergo non estis baptizati ab eo. Si uero dicere uoluissent humana deceptione compositum. seditionem populi formidabant. quia ab eo gregatim receperat baptismum. et eum habuit sicut pro propheta. E t respondentes ihesum. usque nec ego dico uobis in qua potestate haec facio. Nonne scire se dicit quod consequens erat. quia ueritas mentiri non potest. Sed eis nolle ostendere. quia mandatio tegebant quod scirent. Impletumque illud per prophetam dicitur. Paraui lucernam christo meo. id est iohannem. et inimicos eius induam confusione.

Q uid autem uobis uidetur. Homo quidam habebat duos filios. usque eo domine et non iuit

H omo iste deus pater est qui omnes homines quos creauit paterno diligit affectu.

H uius filius maior gentilis est populus. ex tempore noe peremtus. qui secundum lucam in eadem parabola rigidus et luxuriosus describitur.

Vnde p̄cipiente patre · ꝑ naturalis legis notitiā · Vade operare in uinea ·
hoc ē q̄d tibi n̄ uis fieri · alteri ne feceris · Superbe respondit · Nolo ·
Postea ū in aduentu saluatoris operatus ē in uineā dī q̄a acta
·operis
poenitentia sermonis contumaciā · labore correx̄ · Secundus aū
populus iudeorū ē · q̄ respondit moysi · Omīa quęcūq; dixeris
faciem̄ · & non iuit in uineā · Venit enī ioh̄ in uia iustitię ·
usq; nec poenitentiā habuistis · p̄ ea ut crederetis ei · Viā ergo
iustitię iohannes p̄dicans uenit · q̄a xp̄m q̄ ē sūmatio legis
& p̄phetarū ē · ad eē digito demonstrauit · Porro regnū dī pot ē
euangeliū dī intellegi · in q̄ gentes iudeos p̄cedunt · q̄a citius crediderunt ·
Aliā parabolā audite · Homo erat pat̄ familias · q̄ plantauit uineā · & r̄l ·
Ds pat̄ plantauit uineā · q̄a intra repromissionis electis gentib; populū
·hierlm̄·
suū collocauit · Sepē circūdedit · t̄ murū urbis · t̄ auxilia angelorū ·
Et fodit in ea torcular · aut altaria · aut illa quorū tres psalmi
titulo p̄notant̄ · Et aedificauit turrī · i · tēplū · De q̄ micheas · Et tu
turris nebulosa · Et locauit eā agricolis · Quos alibi operarios eductos
appellat · & abisse dr̄ · n̄ loci mutatione · sed ut uinitorib; liberū ·
reliquisse operandi ostendat̄ arbitriū · Cū aū tēpus fructuū
adppinquasset · usq; aliū uō lapidauer̄ · Serui qui primi missi
s̄ · moyses & aaron intellegi poss̄ · q̄s flagello caesos uacuos dimiser̄ ·
Vexatus ē moyses ꝑpt̄ eos · & r̄l · Et ipsū d̄d seruū sūmi patris fa
milias affectū contumeliis · siue in capite uulnerauerū q̄d euangeliū
marci sonat abiecer̄ dicentes · Quae nob̄ pars in d̄d · aut quae
hereditas isai in filio · Regnū simul ei ignobili · & religione
impietate mutauer̄ · Iterū misit alios seruos · & r̄l · Seruos
istos chorū s̄ p̄p̄hetarū intellege · Sed quē horū n̄ s̄ ꝑsecuti ·
& occider̄ eos q̄ p̄nuntiabant de aduentu dn̄i saluatoris ·

Qd uero dt aliu cecider. Aliu occider. Aliu u lapidauer. legimus
eptam pauli ad hebreos. & ex ea plenissime discim⁹. q seruoru di
quanta ppessi s. Nouissime au misit ad eos filiu suu. & rt. Qd ait
q̄a uerebunt filiu meu. Non de ignorantia uenit. sed semp ambigere
dr ds. ut libera uoluntas hom reseruet. & p⁹ tot scelera adhuc
eis locu misericordiae reseruauit. Agricolę au uidentes filiu
usq. & eiecer extra uinea & occider. Manifestissime pbat dns.
n p ignorantia sed p inuidia principes iudeoru crucifixisse filiu di.
Intellexer hunc ee de quo dictu e. Postula a me & dabo tibi gentes. & rt.
Quando aiebant. Ecce mundus totus p eu abiit. cui sibi hereditate
uindicabant. q̄a fide quae p eu e. eo occiso extinguere. & sua magis
quae ex lege e iustitia pferre. ac gentib, inbuendis conabant inserere.
Quod u extra uinea e occisus. sig. tqd extra porta sit passus. tqd
prius ab incredulor cordib, re epulsus. ac deinde sit cruci addictus.
Cu uenerit dns uineę. & rt. Interogat n quo ignoret. qd responsu
ri sint. sed ut ppria responsione dampnent. Dic illis. Nuqua legistis
in scripturis. Lapide que repbauer edificantes. & rt. Quomodo inquit
impleret haec pphetia nisi q̄a xpc a uob repbatus & occisus. creditu
ris e gentib. pdicandus. ut q̄si lapis angularis ex utroq. pplo. una sibi
fideliu ciuitate aedificaret. Ideo dico uob q̄a auferet a uob regnu di. & rt.
Regnu di sacras dic scripturas ablatas a iudeis. & nob traditas ut fructus
earu faciam⁹. Et q ceciderit sup lapide istu cfringet. & rt. Qui p mala
opera xpm offendit cfringet quidem. sed tam p patientia di reseruat
ad salute. q u xpm penitus negauerit. in ruens sup illu. lapis cteret eu.
ut ne testa qdem remaneat. in qua hauriat aq pusillu. Alio sensu peccantes
hic quatit. In iudicio au sup ueniet cum poena perditionis.
Et respondens ihs dix iteru in parabolis usq. q fec nuptias suo filio.

Regnū cęlorū ęcclam iustorū appellat · quā regi similē ēē dicit · illi utiq;
de quo dr̄ · Ds iudiciū tuū regi da · & cet · Qui fec nuptias filio suo ·
q̄ ei p incarnationis mysteriū scām ęcclam sociauit · Et misit seruos
suos · usq; & omnia parata s̄ uenite ad nuptias · Misit pphetas de domi
nica incarnatione p̄dicatores · quos p' ea · sub occisorū nomine
taurorū cōmemorat · eo qđ sedm legē · uictimas dei immolas exercebant ·
Misit iterū aptos · sub nomine altiliorū notatos ob gratiā internę pin
guedinis · seu desideria sublimis cōtemplationis · Hanc epulationem
pphetę futurā · apti iā factā nuntiabant · Illi aū neglexerunt ·
usq; alius aū ad negotiationē suā · In uillā ire ē · labori terreno
inmoderatę incumbere · In negotiationē u̇ ire ē · actionū sęcula
riū lucris inhiare · p quę quis sedm mysteriū incarnationis domi
nicę uiuere dissimulat · Reliqui u̇ tenuer̄ seruos ei' · usq; &
ciuitatē illorū succendit · Missis itaq; exercitib; angelorū · siue
ducib; romanorū · pdidit sup bos martyrū psecutores · & ciuitatē
illorū succendit · q̄a illorū n̄ solū animę · sed caro quoq; in qua habi
tauerunt · gehennę flāma cruciabit' · Q'd sequit' de reprobatione
iudęorū · & uocatione gentiū · aptissime sonat · Et egressi ser
ui ei' in uias · usq; & implętę s̄ nuptię discubentiū · Vię intelle
gunt' dogmata · & errores gentiliū · Sed ex omib; his ad nuptias
uener̄ · i e ī xpo crediderunt · & eo ipsa qualitate conuiuantiū
apte ostendit' · qđ p has regis nuptias · psens ęccla designat' · in qua
cū bonis mali cōuenīunt · Intrauit aū rex ut uideret · usq; At ille
obmutuit · Ingressus regis aduentū dn̄i in iudicii die ostendit ·
quando fidē & merita singulorū discernere uenit · Porro unus
q̄ ueste nuptiali n̄ inuentus asserit' · om̄s q' in malitia s̄ sociati designat ·
Vestis aū nuptialis · p̄cepta s̄ dn̄i & opera quę ex lege & euangelio cōplent' ·

Nonq. hominis efficiunt indumentu. Amicu uocat qa ad nuptias in
uitatus ē. Arguit inpudentię qd ueste sordida mundicias polluerit nuptiales.
A tille ommutuit. Qui omne tc cessat excusationis argumentu. quando
ille foris increpat. qa testis csciencię animu intus accusat. T unc
rex dic ministris. usq; & stridor dentiu. Ligant tc manus & pedes
p districtione sententię. q modo a prauis operib, ligari noluer.
I nteriores qq tenebras dicim cecitate cordis. exteriores ū aeterna
nocte dapnationis. inq tc inuitus pieit. q nc sponte cecidit
incecitate cordis. Illic dentes stridere. & oculi flere phibent.
quaten singula &q; mbra supplicio subiaceant. quę hic singu
lis quib;q; uitiis subiecta seruiebant. T unc abeuntes pharisei.
usq; cu herodianis dicentes. Cesar augustus herode filiu anti
patri alienigena & pselytu rege iudeis cstituerat. ut tributis
p e&. & romano pare& imperio. Mittunt igit pharisei disci
pulos suos quasi ignus notos atq; ·suspectos· cu herodianis mlitib, seu inlu
dentes qa tributa romanis soluebant. & n diuino cultui dediti
tantu erant. aut ut absconditte facile deciperent eu. tut de
phensi minus erubescerent apud eu. Na cfilio malo dephenso
tanto minus nascit cfusio. quanto fuerit psona deterior.
5 M agist scimus qa uerax es. usq; lic& censu dare cęsari. an non.
M agistru & ueracē uocant. ut qsi homo honoratus & laudatus
mysteriu eis sui cordis simpliciter aperire&. & fraudulenter
puocant. ut magis dm qua cesare timens. dicat tributa sol
ui n debere. ut stati herodiani audientes teneant. quasi
principe ctra romanos seditionis. C ognita au ihs nequi
tia eoru. &rt. Non sedm sermones eoru pacificus blande respon
dit. sed sedm csciencia eoru crudelē aspera dic. Quia ds

plerumq; ad anima loquit̄ · ñ ad corpus · uoluntatib; respond&
non uerbis · O ostendite mihi nomisma census · & rl ·

Sapientia sapienter agit · ut suis potissimu temptatores sermonib;
c̄futent · & ad hoc interrogat ut ad sermone eoru c̄p& intent̄
respondeat · D icunt ei caesaris · usq; & que sunt di do ·

H ic caesare tiberiu significari priuignu ei' · q in loco p̄cesserit
uitrici · sub quo & dns passus ē · intellegere debem' · Reddite
inquit caesari quae ei' s̄ · numu · tributu · & pecuniam ·
& quae s̄ di do · decimas & primitias ·

A lit' que admodu a uob caesar
exigit inpressionem
imaginis sue · sic & ds
itaque admodu illi
reddit̄ nummus ·
sic do anima lumine
uultus ei' illustrata
atq; signata ·

I n illa die accesser̄ ad eu
saducei · usq; nouissima au omniu
& mulier defuncta ē · Qui animas simul cu corporib; cre
dunt interire · recte istiusmodi fingunt fabula · quae de
liramenti arguat eos q resurrectione adserant corporum ·
Potest au fieri ut hoc aliquando in gente eorum acciderit ·

I n resurrectione ergo cui' erit de uii · & rl · Turpitudinem
opponunt fabulae · ut resurrectionis denegent ueritate · Veru
mystice uii · hi frs sine filiis defuncti · reprobis quib;q; c̄gruunt ·
q p totu [hole] hui' scli uita · quae uii · dieb · uoluit̄ · ab bonis operibus

steriles existunt · quib, uirtū misera morte p̄reptis ad ultimū
t. uitae t operis boni transf.
& ipsa mundana c̄uersatio quā illi absq, fructu uitalis operis
exegerant · quasi uxor infecunda transibit · Respondens aū
ihs ait illis · Erratis · usq, sed sic angeli dī in celo · Quia latina
c̄suetudo · greco idiomati n̄ respondit · simpliciū dictū intellegam'.
qđ nubere de uiris · & nubi de uxorib, scriptū sit · Sunt eni sicut
angeli in celis absq, ullo mortis metu · & labe corruptionis · atq,
sine ullo terreni status actu · p p̄ctua dī uisione fruuntur ·
De resurrectione aū mortuorum
n̄ legistis · & rℓ · De quinq, libris moysi
p̄fert testimoniū ad p̄bandā
&ernitatē animarum
ppt saduceos · q illos
tantūmodo recipiunt ·
q'a stultū erat p̄ferre
testimonia pph&arum ·
quoꝝ illi auctoritatē n̄ sequebant'
Non est ds mortuorū · & rℓ ·
Postquā p̄bauerat dm̄ n̄ posse fieri
animarū · nisi p̄seuerarent c̄sequenti corporū introducit re
surrectionē cū qb, simul bona malaue gesserunt ·
Pharisei aū audientes qđ silentiū imposuiss& · usq, qđ ē mandatū
magnū in lege · In unū c̄uener · dicentes apud se · loquat' p omnib,
unus · ut si uicerit om̄s uideamur uictores · si aū uictus fuerit ·
t solus uideat' c̄fusus · & qđ mandatū magnū sit interogat · ut quic
quid ille responderit · occasionē habeat calūniandi · aliud asserens ·
magnū ēē de pluribus · Ait illi ihs · Diliges dnm dm̄ tuū · & rℓ ·

Primū ergo & maximū omniū mandatū ē. cognitio atq; confessio
diuinę unitatis cū exsecutione bonę operationis. Bona aū operatio
in dilectione dī & pximi pficit᷑. Congregatis aū phariseis. In
terrogauit ihs. usq; quomodo filius ei ē. Non repħendunt qđ filiū
dđ dicunt. sed qđ dī filiū eē ñ credunt. Dns siquidem dđ. ē dš
ante tēpora manendo. & filius dđ in tempore homo nascendo.
Et nemo poterat respondere ei uerbū. neq; ausus fuit. & reliqua.
Verbū qđ pater & insidus ñ inuenientes cfutari. ultra ñ interrogant.
sed aptissime comphensū romanę tradunt potestati. Ex quo in
tellegimus uenena inuidię. posse quidē superari. sed difficile
conquiescere. Antistū ergo q dolis iniquorū superari ñ potuit.
simplici corde & pia deuotione quasi ad salutis auctorē accedam'.
ut inluminemur. & uultus nri ñ erubescent. quia inuenitur
a non temptantibus. & fidem in illum habentibus apparet.

EXPLICIT LIB. TERTIUS. INCIPIT QUARTUS.

CONFUSIS UT DIGNUM ERAT AC REPUDIATIS TEMPTATORIBUS
ad suos ihs sermonē cuertit. ut illorū cfusio istis fieret disciplina.
Infructuosus naq; ē sermo. si inde aliū cfundit. ne alius erudiatur.
Tunc ihs locutus ē ad turbas. usq; dicunt eni & n faciunt. & rt.
Per cathedrā doctrinā legis ostendit. & ppt sacerdotiū nominisq;
dignitatē. exhortat᷑ populos ut subiciant eis. ñ opera sed doctrinā
csiderantes, horū in ecta ñ exempla imitant᷑. q subiectos docent.
qđ ipsi implere dissimulant. t peccantib, pondus poenitentiae
adgrauantes. ut aut necesse ē. poenitentiā reiciat. aut suscipiens
dū ferre ñ ualet. scandalizatus amplius peccet. q si ñ melius sit
ppt misericordiā dare rationē. quā ppt credulitatē. De talib,
recte subiunx. qđ sarcinas ipsas uno suo digito ñ tangerent.

BLB BADISCHE LANDESBIBLIOTHEK
Baden-Württemberg